

Излази сваке седмице
на читавом табаку.

Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредништ-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор.
на по годике . . . . . 2 „
на три месеца . . . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

О ПРЕТАПАЊУ НАШЕГА НАРОДА У ДРУГЕ.

Ваљда никога није толико сабља секла, пушка била, стрела стрељаља и копље пробадало као Србина; та читава историја народа српског није ништа друго, него вечити рат, час између себе час са туђином, али сви ти ратови заједно нису нас толико стаманили као две три жалосне прилике, о којима ћемо овде да говоримо.

После косовске битке, турчише нас Турци, али их много, много више беше, који као кнез Лазар на Косову, радије се приволеше небескоме него земаљскоме царству, изгибоше али вере нададоше. Само великаш наши, спахије наше, који се тако исто радо данас помацарују, поталијањују и немче, као што се негда турчише, издадоше и крв и веру прадедовску само да не изгубе земаљско благо које им слепа, луда срећа, или насиље даде.

Број ових према осталоме народу беше мален и незнатан. Сва мучења, сва убијања, сва обећања и подмићивана од доба косовског до данас нису за четир стотине и толико година толико учинила, колико учини друга прилика за 50 година. Данас се рачуна да има потурчењака до 300 хиљада а у 17 столећу уклони се из Аустрије у Русију од гонења унијата 200 хиљада душа и за педесет година не беше више ни једнога Србина тамо. Данас још су само дикоја места, де су се Срби у Русији настанили сачувала име српско као што је Митровица и т. д. и то је све. Да је тих двеста хиљада вратило се натраг у Србију, па да су их од десеторице тамо девет потукли опет би данас било двадесет хиљада српских глава од њих, нерачунајући њихов подмладак а овако ни једне.

И шта учини, да нас тако у Русији не стаде?

Једна вера.

Ми славимо један божић и ускрс, ми по-
стимо једне постеве, ми смо једна вера, — ми
смо једно исто, каже Србин и пушта да му
се име поред вере изгуби, непитајући чија

крвца коме греје прси, него само ко се како крсти.

Но што су се Срби, кад су већ отишли у Русију, у Русе претопили, то нам није толико чудо. Руси су бар велик народ, ту ти је богатство и господина, имаш се сучим и поносити. То ти је брате царевина де сунце никад незалази. Кад Баћушко изшвићка из Русије оног бесног Наполеона, I. који прегази „седам краљевина,“ као момче бесног хата каквог испод сена, онда није чудо, што је Србин, који се у Русији нашао пљеснуо се шаком по прима, дигнуо чело у вис, махнуо руком од себе, као да би рећи хтео: даље, даље — ја сам Рус, или кад и данас, ма да само пасош руски има, а Русије никад ни видио није, кад га нападне врапци каквог ситног народчића или богме баш и копци какве грдосије народа, попрети им: море ја сам Рус!

Али је чудо, што се поклони, ако не горем, али боме не ни бољем од себе, чудо је, што се соко са кокоши и с голубом спари.

Бугари су тако исто пиштали под синциром турским као и Срби и Србин у Србији старој особито тамо према Бугарској неостаде „господар“ Турчин него „роб“ — Бугарин.

Кад већ нећеш да будеш Турчин зашто не остаде Србин?!

Зашто?

Ту колико је једна вера узрок, толико је и она хвала српска, да нико не може што он може.

Бугарин натуца српски, Србин га исмева и научи бугарски како ваља, а чим је језик бугарски примио, свој је изгубио.

Прођи данас једним крајем старе Србије, прођи оним крајевима бугарским који у данашњу Србију упиру па кад видиш онај витки стас, оно око соколово, оно јуначко чело српско, а не чујеш речи српске, сузе ће те облити и зајаукаћеш: ја ој боже у што пропадосмо!

Турци су истина много припомагали томе да се Срби бугаре. Они су у местима српским намештали свештенике а по крајевима владике Бугаре. Кад већ нећеш бити Турчин а ти буди Бугарин. Лако ћу с Бугари, само нека нестане Србаља.

Та политика турска није за њих била луда. Ето један милион Србаља оте се још пре шездесет година а 4 милиона Бугара и данас робује и ако им Срби слободу, као узбрану јабуку у уста не мету, неће у њу скорим загрести.

(Продужиће се.)

ШКОЛСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ.

Или је то лакомисленост или недотупност родитељска тек то је тако да деца, која у школу иду добивају од својих родитеља новаца. Тај новац велика посла и доста бриге учитељу задаје, јер то је клица, из које често бујан порок избија. Дете које новаца добива постаје маза, да му је само слаткиша, и понуде, па кад мало по мало крајцара нестане а родитељи немају од куда да пруже, онда ти се матерна маза ода најпре на превару па на крају и шта више на таку подлост и понижење, да ти је гад о њему говорити. Нама је познато, да така деца, која су научила на слаткиш, кад га у туђој руци виде, па му им се не да, пристану и на то да им се за један ора удари једна ђушка или ва што боље пруже се и одрже и по коју батину, исто као и ждера што се опклађа да ће чудо појести или попити, па често и главом плати, шта више дотерју дотле да краду и продају књиге и другу школску опрему својих другова.

С тога паметни учитељи, кад већ нису могли доказати родитељима да деца новац не дају они су стали за тим да деца тај новац узалуд нетроше и увели су школске штедионице.

Истина да и штедионице те као и све друге имају својих мана. Оне често подстичу на завист. Један има па улаже у штедионицу а други нема па завиди своме другу и омрзне га. Многи постане тиме ципија, али паметан учитељ удеси, да се избегне једно и друго, те штедионице нису за то да се много новаца накупи, него да се научи штедити. Јесте, да деца наваљују на родитеље да им даду новаца за улагање у штедионицу, те је то родитељима нова порција, а родитељима доста су и оне порцијске новине које министри заводе и које трпити морају, али то је намет који ћеш видети када ти се врати, то е намет, који научи и родитеље да штедљиви буду, јер кад већ неможеш да се отресеш дечијег запомагања: дај ми крајцару за штедионицу, дај ми, ти мораш пазити да имаш увек крајцару када год узаште а тим си већ постао уредан а уредност то је дете штедњино.

У Белгији у вароши Генту уведена је године 1866. прва штедионица школска. То је учинио професор Лаурент. Посао око тих штедионица сасвим је прост. Учитељ има књигу у којој на особитом листу за сваког ђака уписује шта му који ђак да. Сваки ђак има опет књижцу у којој му учитељ уписује шта је дао. У већим школама пишу ђаци сами у својим књижцама што учитељу даду. При крају недеље, ако има директора над школима предају учитељи овоме што су накупили, који чим 40 или 50 н. један ђак има улаже овај новац у штедионицу од које добије књижцу у којој пише шта је који ђак уложио. Ову књижцу даје учитељ ђаку само да је код куће покаже иначе остаје у школи. Ако би пак сами родитељи усмено или писмено ту књижцу искали њима се предаје. Учитељ несме натеривати децу да улажу у штедионицу, то мора бити од добре воље и учитељу остаје да поуком дете на то приволе.

Сиромашној деци помажу милостиви дарежљиви људи у Белгији те и ова имају своје штедионичне књижце.

При крају школске године 1873. имало је у Генту штедионичну књигу од 16.658 ђака њих 10.135.

Последње године уложено је свега 125.100 франака или у нашем новцу 50,040 ф. а. вр.

За Гентом пође не само читава Белгија него и Француска Енглеска и Италија. У Маџарској пак зна се досада само за суботичку школску штедионицу а у Новоме Саду постоји на вишој девојачкој школи српској од ове године и већ лепа успеха показује.

Штедионицом томе изображава се нарав, карактер детињи, а ништа лакше није увести од тих школских штедионица. Учитељу не треба за то никакве спреме но само добре воље.

Уз сваку школу треба да је и школска радионица, де су вароши занатлијска; а по сели земљеделска, и школске баште; али кад тотешко иде ово што је најлакше, нетреба пропуштати, и то не само ради оне деце која у школу иду него и ради оне код куће и роди-

теља ради. Не прође то без добра, кад дете за свој у школи заштеђен новац купи обућу или аљину какву.

Наша српска пословица каже, да у радеше доста бише, алу у штедише много више.

Штедљив човек, не цимрија, него паметно штедљив неће никад тако лако злочинцем постати као распикућа. Штедљивост је дакле врлина, која чува човека од многога зла за то ту врлину још измалена у деци неговати треба, а то се даје тим школским штедионицама учинити.

С тога препоручујему свима нашим црквено-школским општинама а нарочито нашој школској власти да се постара да уза сваку школу буде по једна штедионица.

У сели неће моћи доносити иста толико интереса, али како свуда штедионица новчаних има, то се у оближњој штедионици покупљени новац бар једаред у месецу улагати може.

Но у неговању нарави дечије оне много важе, ма новчано слабо шта доносиле.

НЕШТО ИЗ НАУКЕ О ВРЕМЕНУ.

VI. Стална правила науке о времену.

Ваздух, што јури непрестано из топлога појаса обртура, и то пењући се у вис, и од обртура, дакле из хладних појасева топлоте, прави је извор ветра, који не престано топлоту разноси, јер хладни ваздух што струји од обртура, расхлађује топле пределе, а топал ваздух што струји од полутара у неколико блажи хладноћу хладних појасева.

Отуда бива често, да у хладним пределима није баш тако хладно, као што би могло бити да ваздух мирује, и да у жарким пределима топлота не достиже онај степен, који би достигала кад би ваздух стајао непомичан око земље.

Сад смо дакле видели главни узрок ветру. Али то би био ветар, који би трајао једнако у једноме правцу и кад никаког другог уплива више неби било, била би само два ветра, један при земљи од обртура полутару, дакле код нас северни ветар, и један опет, који дува високо горе, од полутара обртура дакле код нас јужни ветар.

Али ту долази још нешто, што јако мења правац тих ветрова или струја. А на име, земља се обрће за 24 сахата око своје осовине, од запада на исток, па и ваздух се обрће са њом заједно. Но како се са већом брзином окрећу они делови, што су ближе полутару, но они што су ближе обртура, то кад се читаоц мало размисли, лако ће увидети, да ваздух, који јури од обртура полутару, иде преко земљишта које се брже окреће истоку но он сам, док се онај ваздух у висини, почем долази од полутара, још креће с истом брзином коју је имао на самом полутару, и идући обртура иде преко земљишта, које се с много мањом брзином креће истоку но он сам.

На тај начин постају ветрови, што се зову *пасати*, који су за пловидбу на мору

од велике важности. То је ветар који у доњим слојевима дува од североистока, у полутини земљиној на којој ми живимо а у горњим слојевима дува југозападно. На другој полутини земље, у доњем ваздушном слоју пасат је југоисточан, а у горњем северозападан.

Одавде сад истичу сва стална правила времена.

Сваки се вара ко мисли, да су ветар и време две различите ствари. Време није ништа друго до стање ваздуха. Хладна зима, хладно пролеће, хладно лето, хладна јесен ни су с тога хладни, што је земља или место на коме живимо хладније но обично јер кад би ископали у земљи јаму видели би, да на топлоту испод површине земљине, немају уплива ни хладно ни топло време. Већ у дубљини од 3. стопе, не опажа се ника разлика између топлоте дневне и хладноће ноћне. У подруму, који би био дубок 60 стопа, неби се већ осетила никаква разлика између најжешће зиме и најтоплијега лета, јер испод површине земљине не постоји разлика времена. Времену је дакле седиште у ваздуху, и зависи од ветра.

Већ смо напоменули како има сталних правила за време т. ј. сталних правила за кретање ветра, али у исто доба напоменули смо и то, како има небројено много узрока, који ремете та стална правила, те с тога немогућним граде прорачун времена још напред.

Стална правила већ сад знамо. Њима лежи основ прво у току сунца, друго у круготоку ваздуха од обртура полутару, и од полутара обртура, и треће у обртурању земље око своје осовине, са чега постају пасатни ветрови.

Све се ове ствари дају израчунати тачно па су и израчунате, те према томе наука о времену већ има сталнога основа. У идућем чланку видећемо како тешкоће стоје на путу

овој науци, и како их није могуће прорачунати.

V. Ваздух и вода у њиховит односима к времену.

Сад ћемо гледати да читасца изближе упознамо с околностима; које ремете правиан ток ваздушних струја и тиме врло јако отешчавају прорачуњивање ветрова који би се иначе могли лако прорачунати.

Главни је узрок тај, што нит је ваздух нит земља свуда једнака.

Свака домаћица која је сушила периво зна, да ваздух прима у себе влагу, кад прође поред влажних предмета. Домаћица која је рада да јој се периво што пре осуши разастире га тамо куда поветарац дува, и она има право кад каже, да ветар брже суши периво но највећа сунчана светлост.

Откуда то?

Отуда, што ваздух усисава у себе влагу, кад додирне влажне предмете, с тога се влажан предмет мало осуши; али кад нема ветра, онда влажан ваздух остаје на влажном предмету, и сушење тада иде врло споро; чим пак пирне и најмањи поветарац, он одводи собом овлажени ваздух, и доводи једнако нов и сух ваздух с влажним предметом у нов додир, те сушење иде много брже.

Загревање дакле не суши периво, јер зими кад је онако хладно ди се периво смрзава на конопцу, оно се опет осуши чим је врло ветровито; већ суши ветар, који једнако проводи сух ваздух поред разастртога перива. — Свака домаћица зна, да кад отре собу, патос се најлакше и најбрже осуши, кад отвори и врата и проворе, јер тиме направи у соби промају, дакле ветар; јако загревање не би је ни близу осушило онако брзо.

Из овога се види, да ваздух узима у се воду; с тим ће свакоме бити јасно откуда бива то, да кад оставимо неколико дана чашу пуну воде на отвореноме прозору или и у самој соби, воде је у њој све мање, док је најпосле нестане сасвим, и чаша не буде суха. Куд је се динула вода? Ваздух је се

њоме појио непрестано мало по мало, док је ни је најпосле сву испио.

Па шта ради ваздух с водом, кад је тако попије? Ваздух јури преко светскога мора, преко језера, река, потока и извора, преко влажних шума и ливада, и од свуд узима са собом водене честице. Па куд ли се дину те све водене честице?

Водене честице згусну се, граде облаке и падају на земљу час као магла, час као киша, час као снег или град.

О овим појавима времена владају најнејаснији појмови, често и код самих образовањих људи.

Многи замишљају облаке као неки тулум, у коме киша стоји, па је облаци по некад пуштају да пада на ниже. Но то је сасвим погрешно. Облаци нису ништа друго до магла на великој висини, а магла није ништа друго до облак на земљи.

Сваки може лако себи да да истинити појам о постању магле и кише, ако само на себе обрати мало више пажње.

Који је год ма и једном само зими дувао у руке да их загреје, сваки је приметио, да су оне биле овлажене дахом. Кад дишемо на окно у прозору, навуче се нањ танак водени слој. Откуда то? Отуда што дах носи са собом водене честице из наше крви. У топломе ваздуху ми их не видимо јер су и саме ваздушасте међутим сваки зна, да се те водене честице одма виде чим је мало похладно, да граде маглу, кад смо зими у хладној соби, да образују праве водене капљице кад дишемо на хладне предмете, шта више да хоће да се смрзну и снег да постану, као што виђамо на мразевима да се обесе о бркове као леденице, чим идемо мало више по пољу.

Ето, ту имамо диван примир, како су водене честице не видљиве на топлоти, како се међутим на хладноћи појављују као магла, како се на још већој хладноћи скупљају у капљице, и најпосле како се на јакој цичи претварају у снег, а на још јачој и у град.

О В О Ћ У.

предавање др. Ђорђа Натошевића.

(Свршетак.)

На послетку говорено је о највећем фактору у целој акцији овој о властима и влади, и наведено: да ће најбоља успеха бити, кад влада ово у своје шаке узме и за тим стане. Сви су други мали и слаби према влади, нит имају оних сретстава ни оне снаге, влада може наћи најбоље људе

за воћаре и за професоре, или изобразити их за то; она може подићи школе, за 1 гимназију 12 ових школа. Оном државном помоћу што даје нашим црквама, па се праве просијаци општине и пароси, може нам дићи гомилу ових школа: воћарских свиларских чедарских виноградских вртар-

ских сточарских и других, где је све по 1 професор довољан, које би сву земљу обогатиле и оне просјачке спаијама начиниле, влада може најбоље наредити практичне течајеве у сваком крају земље, и предмет овај да се својски изради на свима препарандијама и богословијама, а не би се осрамотиле овим ни високоучене реалке и гимназије. Она може дати и највеће награде, и најбоље обавезати свештенство и учитеље на суделовање и свуда завести општинске воћаре и среске и окружне надзорнике, па онда ће бити насад друмова игра. А влада има и других сретстава, та у ње су све памети, сви новци и сва снага, па свет да преобрази. Сви најискуснији људи стоје јој на расположењу и радо ће за ову прекорисну ствар све чинити, само да је и у владе озбиљне воље, па не жалити ни чега, што треба за извршење. Нека најпосле употреби и силу, па сви ће јој благодарити, као они примери у Баварској и по другим крајевима. Том приликом наведено је како влада може и помоћу војника сву земљу насадити, а само с неколико дана овога племенитога рада у години, који не може бити на понижење чина. Још више може помоћу заточеника, које све може пресилити, да науче све шта око воћака треба, само с овима може за неколико година напунити сву земљу оног среза или округа воћкама, па би им могла нешто и казне одпустити и нешто заслуге дати и у штедионице за њих до исласка из апса ставити.

Том приликом је речено како су државни расадници од преголеме важности, па да се дижу и из њих дају свима младице на поклон, под условом, ако не одрже, да плате. Али ових државних још нема, сам једин стоји књажески у Топчидеру. Ови расадници треба да буду данас једно од првих питања државних, и ко их тим учини, начиниће државу већу и снажнију него икојом војском. А влада, која има снагу има и дужност, да је употреби на корист своју и својих и прво су позване финансијске власти, које данке наређују да народ и у производњи подигну, у томе је мудрост, а измишљањем титула од данака, где се снагом овако до ижице дође није поможено. Турци су се тим упропастили. Ал и судске и црквене власти дужне су припомоћи. Глад и голоотиња је грешник и злочинац, ови пуне ланце и апсане зацело не надику судских ни црквених власти, којих је задаћа, ствар тако удешавати, да оних нестане. И овом је

приликом опет наведено, да није узрок сиротиње лењост народа, него незнање, а незнању многа тела као што је држава није крива трупина, која свуда представља вољну масу него је крива глава и срце који представљају свест и ум и вољу и то су осим интелегенције још и све власти. Нека дакле навале и то прво на најсиромашније општине да се ове што грцају прво помогну и дигну, јер као што је срамотава домаћег старешину, кад му чељад иду гола и гладна, а није хвале ни општинским старешинама кад општине пропадају од сиротиње, тако није дике ни за среске ни окружне власти, кад им народ сиротује, а може се обогатити, па не може ни земаљским владама славе бити, кад народ пропада од сиротиње та онде је у оном цвету од најученијих мужева скупљено и знања и искуства што год га има на свету, па за што да трпе сиромаштво.

Најпосле наведене су и сметње код саме владе, а то су неудесне наредбе и немарно чиновништво, кад стручњаци практичне и најизвршљивије наредбе начине онда ваља и гвоздена рука, да их изведе. Живе наредбе, жива дела, жив чиновник је живац у држави, а лењ је труо чир. Па онога чиновника ко помогне храну људску множити, ваља као највећег добротвора назвати и помагати и адресе влади за њега подносити да га диже, и пре тима него војсковођама, за победу душмана споменике дизати, јер су глад и голоотиња и болести највећи душмани и победа над овим најсветија од победа.

На завршетку предавања наведен је и пример од властних старешина, који је у великом што у малом домаћи честити старешина, један од најјачих побуда за чиновништво. Где се началници, и велики жупани покажу да воле воће, ту ће сви чиновници завоleti, и више њима за љубав изводити, и где буду господари од земаља пролазили земље да виде и воћке, ту ће ницати воћка без краја, као и чаровном силом из свака погледа милијони воћака стварати.

Предавач је закључио говор с тим да је уверио све, да је воћка најблагословенији од свију расада, и да је треба сваки где год ко места има да диже, па да се не само одбије сиротиња и болештина и невоља, него отворе златни извори хране и здравља и благостања народњег, а тим још лепше развије и понос и честитост народа.

Б Е Л Е Ш К Е.

Кућевно средство за ране. У једну чашу бунарске воде, растопи сетoliko соли колико се само растопити може, па онда, колико те води има, тоliko

сирћета додати треба, дакле пола воде а пола сирћета. Ова се смеша при употребљену мало угреје, па се онда ланена крпича у њу замочи и мете на рану.

Ова се крпица мора преко дана више пута гвасати. При употребе овога средства неће се рана никад загнојити и не треба друга мелема онда.

Лек против болести кромпира. У Немачкој и Француској направиле покушаје, да кромпире од болести, која им сад већ чешће досађује, сачувају тиме, да јих дубље узонају при сејању. И зајиста су само они кромпирни болни били, који су најгорњи били, а најбољи су најздравији били.

Стакло које се растеже. Још оно старо доба кад је римски цар Тиберије владао, пронашао је један човек како се прави стакло, које се растеже. Кажу једни да је то био стаклар, а други да је био грађар што куће гради. Тај човек донесе цару Тиберију шољу, коју си могао о земљу ударати а она се неће разбити него се угне и да се прстима исправити. Сиромаш надао се да ће га цар бог зна како одбавити. Но цар заповеди да га одмах погубе, да нико ту опасну тајну не дозна.

Од то доба до сада нико није знао како се прави стакло, које се даје ковати. Сада је један Француз то пронашао, и у Шлевији већ се прави стакло, које се врло тешко разбити даје али тај француз ни по које новце неће, да каже ту тајну како се прави то стакло, које се никако разбити не да. Неће дуго бити и пендери, чаше и т. д. правиће се од тога стакла и онда ће читаву револуцију лићи стаклари, који ће ти једаред у веку требати. Онда ће и лонце и шерпење и све судове по кући од стакла правити, јер томе стаклу ни ватра неуди. Тада ће престати она неснасна вика по сели: лонце крпај, шерпењи, крпај.

Туча. Пронашло се, да туча по неком рачуну бива. На сунцу има неке пеге. Те пеге за једанајст година расту а за једанајст опадају. Доказало се да кад су те пеге највеће да оне године туче најчешће буде. Године 1817, 1830, 1838, 1848. и 1860 највише

је туче биле, а године 1817, 1829, 1837, 1849 и 1860 пеге на сунцу највеће су биле. Године пак 1810, 1823, 1834, 1844 и 1856 пеге су на сунцу најмање биле и тих је година најмање туче било. Неће много времена проћи и учени људи пронаће и предсказиваће унапред, које ће године туче бити и ди. Још се и то пронашло, да иза оне зиме у којој се често северна светлост виђа обично на лето често туче буде.

Згодна и добра рана за пчеле. Узме се две фунте шећера бела једна и по литре воде и четврт литре најбољег сирћета (у коме нема сумпорне киселине) и то се дотле кува докле непоцрни. Онда се изваспе на тањир од порцелана, и кад олади исече се на комаде, које се меће у кошнице.

Чнаљем младим добро је коње ранити. У пролеће се чкаљ сече и коња даје. Коњи добијају лак пролив и длака им бива светла и глатка, а коњи су при томе здрави и добро им је.

Како се гаси оцак. Свака кућа треба да има 1 до 2 фунте у прах истучена сумпора, који се помеша са 1 до 1½ лотом барута. Чим се оцак упали, одмах се та смеша на огњишту испод оцака запали, и човек се брзо одатле уклони. Чим се дим од сумпора у оцак дигне одмах ће се оцак угасити, јер сумпор кад се упали у њему нити се даде дисати нити може што горети.

Кафом се чисти ваздух и растерује трулеж. Соба једна у којој је било смрдљиво месо очистила се од смрада чим је пронешен тигањ у коме је било једна фунта онај час пржене кафе. Исто тако се смрад проходски пржењем кафе растерао. Дивљач кад се истученом кафом посне остаје више дана свежа, то је нарочито добро кад се дивљач шаље куд год. Болесничке собе најбоље је кафом чистити.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Бањалука 13. Априла 1875. Много је већ протекло врбасом нашим воде, од како последњи гласови о овоме месту умукосе. Али ево принуђени смо изаћи на средлу са ово неколико речи, да покажемо, да смо још живи и да нас пакост појединаца није кадра била сатарити. Године 1874. имадосмо у нашој Богословији три професора, од којих двојица своју учитељску дужност добро вршише. За трећег није се могло знати, какав је, јер овај умеде своје незнање и неваљалство скрити и народу надутосћу својом импозовати. При крају школске године пак заваде се професори међу собом, чему је највише повода дао Ђоко Радуловић, јер исти тежио је за самовлашћу и гледао је, како ће старије своје другове оборити. То му и испале за руком. Професори бише сви одпуштени но Ђорђу би потајно обећано, да ће га опет и до године узети. Тако и би и Ђока дође на ново

за учитеља, ма да су Ђаци изјавили, да они неће његова предавања слушати, кад је незналица. Шта више, Ђаци су нудили општину, да са својим професором Ђоком хоће испит да полагају из свију школских предмета. Тако су га слабо ценили, но то се недопусти. Осим реченога Ђорђа Радуловића дође за професора још један Аустријанац. Из почетка се професори слагаше, али, што је дикла, навикла, Ђорђе поста суревњив на свога друга и поче га опадати. Но му план неизвиђе за руком, јер на последак доби од општине одпуст из службе, којој се већ те силне сплетке учитељске досадили беху. Ђока Радуловић оде али прећаше, да ће се грозно осветити. И шта је чинио? — Ево верног преписа од његовог писма, из кога се види, како се страшно подло тај човек мисли осветити учитељима и грађанству Бањалучком.

Сориа.

Мостар 28 1875 год.

Г. Савво!

Ја кад сам пошао из Бањалуке, рекао сам вама, да ћу захтевати писмено, радњу учитељских сједница за то: молим вас да будете тако, добри, те да умолите вашег „пенсионера“ Г.Г. Јунгића, да их испише и то са подисом свију чланова који су ту радили и да их Г. Тодор Пиштелић прегледа, јер без њега не примам ништа.

У противном случају, ако ми се копије непошљу, нека вам није криво, ја ћу послати молбу Његовој Преузвишености честитом Валији у Сарајево и молити га да ми их са влашћу пошаље. Чекам, скоро примити их.

Са поштовањем

Ђорђе Радловић, с. р.

Дакле ако му се неизда препис протокола, прети, да ће га са влашћу изискати. Он држи, да ће се грађанство тога побојати. Али ту се љуто преварио, јер сваки честит човек, који криво нечини, нема се ни чега бојати. Нека га, нека иште он ће своју срамоту само тиме на видик изнети, јер ми против своје власти ништа нисмо радили и поборни смо своје цару и господару а знамо, да и власти нерадо гађају праведне и поштене грађане. Још да вам кажем нешто о нашем животу. Право рећи, не можемо се сад тако тужити на своје предпостављене, јер хвала Богу,

добили смо за управитеља човека, коме су сви људи једнаки, били они Турци, Срби или Чивути, само ако су ваљани. Наш Али Риза паша човек је од татта, који иде за тим, да странке умири и зближи. Није никоме непријатељ из начела. Осим тога заузет је за трговину промет и улепшање вароши, ради чега не можемо му доста захвалити. Он је дао начинити онај друм од Старе Градишке до Бањалуке, којем у Аустрији равнога нема, и што се пре тога морало два дана путовати, сад се на највећем блату за 4—5 сахата прећи може. То је велика помоћ за трговину и за промет. Тога ради је Али паша мио и трговцу и сељаку без разлике вере и народности.

Из Бачке 2. Априла. У 12. броју овога листа, читам о плати учитеља у Прусској, како су тамо хрђаво наплаћени, и писац истих редака радује се, да је на против у Србији у скупћини било говора о повишењу плате учитељске. Овај појав сваког ће родољуба задовољити, но имао би приметити, да учитељи и нико други, кадри су своје злу доскочити. Где више образованијих људи налазе се ту је и плата учитељска већа. Господо учитељи што више из својих ученика таквих створили будете, тим ће и ваша плата већа бити. **К.**

ПОДЛИСТАК.**ЈЕДАН ГЛАС ИЗ ТАВНИЦЕ.*)**

од пона Л.

III.

Смилуј се боже, јадном сиромашу!

Када сам се родио, оца ми не беше међ живима. Једнога дана јави му се хавет што се зове беда и сиротиња; он се борио с њоме свом снагом својом, борио се дуго, али га најзад снага издаде. Тада сиђе анђео избавитељ и нагав се над постељом његовом: Ти си, рече, свршио твоју тешку задаћу на овоме свету; хајде сад у бољи живот.

Моја га мати укопа својим рукама, па онда оста сама саморана. Сама, не; хавет је једнако била ту.

Кад дође доба, она ме породила у великим боловима плачући. Она је плакала, јадница, јер није имала ни пелена да увије својега првенца.

После је плакала још и више, када виде да јој млеко пресише јер је сама од глади скапавала, и да топлота њенога крила и дах њен само у пола загревају полусмрзла дете њено.

Снагом љубави материнске, жртвујући свој, она одржа мој живот. Радећи и дању и ноћу, без огрева зими, а лети под усијаним кровом, она се бринула само да ја не

осетим ништа од онога, што је она осећала.

И ја сам крепчао. Она удвојеном снагом поче сада да ради само да би ме могла колико толико васпитати, те да у животу не останем слеп код очију. Ох, како се она радовала када је после свршене школе гледала своје дете како јој кући хита задовољно и весело, као што само дете бива у томе добу одевено у чисту кошуљицу, опасно шареним тканицама, на глави му лепа капица, а о рамену виситорбица чиста са гњигама!

И дође доба да се на занат иде. Ја сам се радовао у себи да ћу скоро моћи да повратим оној од које сам све имао нешто од онога што ми је њена превелика љубав дала. Ја сам већ замишљао сам себе како јој носим плод мога првог рада, говорећи јој: Мајко сада ћу ја радити, а ти ћеш се одмарати.

Али, ох! она се већ беше сатрла. Онај одозгоре, који беше потпора, утеха сиротој удовици, одазва је себи. Није дуго лежала. Најзад издахну на мојим рукама. На умору самом, њене неме усне смешише се још на мене, а њен самртнички поглед благосиљаше ме последњи пут.

Када је спустисмо у гробницу, и кад земља, падајући на сандук, поче изводити неке све потмулије гласове, о мој боже, мој боже само ћеш ти знати како ми је тада било.

Од тог доба сам на овоме свету, живио сам у њему као да у њему нисам ни био, хранећи се мојим успоменама, свакојаким сновима и тужном надом.

Једнога дана сену ми пред очима не обичан зрак. На усамљену стазу мојега живота, провиђење упути младу једну сироту девојку као и сам што бејаш. Роса пролећна није чистија била од њенога срца. Пошто се прво погледасмо, оборисмо очи преда се, а наше је ћутање говорило. Душе нам се тога часа ујединише за увек.

Не, под небом ништа узвишенијег није било, но што је било наше миловање. Ја сам јој говорио: нико не мари за тобом као ни замном; за нас је читав свет пустиња. Сиротице моја лепа, ја ћу ићи да ти донесем хране и начинићу ти гњездо у коме ћеш становати заклоњена од хладноће и непогоде.

Она ми одговараше: А ја, занета другим послом док ти ван куће будеш, ја ћу те крепити кад се уморан вратиш мојим тепањем и мојом љубави.

Ја сам се топио у мојим жељама; она мудрија, кротила је моју бујност, говорећи: ваља помишљати и на оно што ће доћи; хајде да почнемо што заштеђивати.

Већ се приближавао час када ћу постати срећан отац, када у једанпут изгубих рад. Откинуше од плате једном, па откинуше и други пут; пристани на ту плату или умри од глади.

Ми руке само имамо, али наше су руке наше. Тако одговара сиротиња радничка. Она се искупи да се договори како ће живити, власт их позатвара.

Правдо људска како ћеш љуто дрхтати у страху када наступи правда божија.

Остало је жалостан сан.

После читавих недеља тајнога затвора, ја видех своју љубу два пут, три може бити кроз тавничке решетке. Последњи пут њене упале очи сјајаше чудноватим сјајем неким, клецала је идући, на ногама се једва држала.

После тога је већ више нисам ни видио.

О моја мајко! о моја љубо! Јесте ли ви то тамо горе у облаку? Ко ме то зове? Јесте ли то ви? Не остављајте ме, ох, не остављајте ме! Осећам како ме нестаје: још тренут, тренут само, па ћемо бити заједно.

Смилуј се боже јадном сиромашу!

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Њ. Величанство било је 6. о. м. у Врљаци, где је присуствовало народним играма што су се њему у почасти и у народном свечаном руку играле. По подне тога дана стигао је у Сињ, где су се у старој хисторијској одећи 24 отмена младића на коњима за опкладу утркивали. Пошто је опклада од једнога добивена, поздравие је земљеноседније Трипало Њ. В. и Сињане лепим говором. Отуда се цар, праћен тим коњаницима упути 7. о. м. зором Дрнишу. На путу поздрављали су цара свуда са „живео,“ црвено-бело-плаве заставе виле су се свуда на крововима а са звоника удараше звона. У селу Мук застао је спровод; ту су девојке у народном ношви а поред свирца играле коло. Пред подне стигао је цар у Дрниш, где је са српском песмом дочекан. Свуда је цар разгледао цркове и школе, примао свећенства и власти. Ни један друм не остаје не додирнут; ма путеви још како прастари били, ма старинске кућице худо-сиротог, али здравог, јаког и за развијање способног човечанског соја бог зна како преко брда тешко приступачна била: цар корача својом ногом свуда.

— Његова светлост црногорски кнез Никола доћи ће у Котор да поздрави цара Франц Јосифа; говори се да ће сићи у Котор, дан пре доласка царева, с њиме ће бити шест војвода и дванајест тјелохранитеља. За време свог бављења у Котору становаће у моторског градоначеоника г. Спира Бјеладиновића.

— У Котор стигнуће цар 19. т. м. и овде се задржати три дана — затим поћи ће у Каstellаству и Будву, пак ће из Будве преко Грбља крајем опет се у Котор вратити — исти дан поћи

ће у Рисан, а из Рисна на Кривошије и Леденице — одатле на Мељине и Ерцег-нови, еле у Боки бавиће се Њ. Вел. пуни осам дана.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Како се један човек молио Богу) Разболео се једном човеку син. Отац му оде у цркву, да се моли Богу сину за здравља и овако му се мољаше: Боже ни сам ти ни досад досађивао а не мислим ни одсад, само ми сад помози. У данашње време кога зашто молити значи досађивати му, па сиромаш човек мисли да је и то молити се Богу, досађивати му.

(Војничка ексекуција у Ђурђеви) У Ђурђеви јогуњством кнеза и самовољом поглаварства које незаконито управља иметком општинским учини се да је велика недеља права страсна недеља била, јер још у почетку исте на молбу села код солгабирова да се поглаварство и кнез збаце дођоше сто педесет војника. Четворицу, трговца Локића и Костића учитеља Бокшана и земљеделца Гашићина затвориле и пешке у Панчево одправиле, одакле их мисле у Пешту шиљати.

ОДГОВОР УРЕДНИШТВА.

Господину Ј. В. у В. Вечкереку. — Они, који нису уплатили 70. фор. добијаће лист ако се од 1. Маја предплате, јер штампарија неће за њих урачунавати. Но о овом други пут повисше за све сличне случајева.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.“ — УРЕДНИК Панта Поповић.